

EL SECTOR DE LA SALUT, MOTOR DE L'ECONOMIA CATALANA PER LA SEVA CAPACITAT DE GENERAR OCUPACIÓ QUALIFICADA, CONEIXEMENT I INNOVACIÓ

- **Va generar el 5 % del VAB català l'any 2006 i va concentrar el 7,3 % dels afiliats a Catalunya l'any 2008.**
- **Catalunya va atreure el 39 % de tota la inversió estrangera destinada al sector sanitari espanyol, en el període 2000-2008.**
- **Gairebé el 60 % dels treballadors del sector de la salut tenen formació superior, davant del 31 % del conjunt de l'economia.**

El sector de la salut és el sisè més important en termes de VAB i el quart en termes d'ocupació, segons es desprèn de l'estudi *El sector de la salut a Catalunya*, elaborat per la Cambra de Comerç de Barcelona, on s'analitza la importància econòmica del sector a Catalunya i alguns dels reptes de futur que té plantejats.

Segons les darreres dades disponibles, el sector de la salut¹ va generar el 5 % del VAB total de Catalunya l'any 2006. Aquest percentatge situa el sector com el sisè més important, per darrere d'immobiliàries i serveis empresarials, comerç, construcció, hoteleria i transport i comunicacions. L'evolució recent del VAB del sector de la salut ha estat molt positiva, en registrar un creixement anual mitjà del 8,8 % en termes nominals durant el període 2001-2006, notablement per sobre del 7,2 % del conjunt de l'economia catalana.

En termes d'ocupació, és el quart sector més important, per darrere d'altres activitats empresarials, comerç i construcció. L'any 2008, el sector de la salut va ocupar 232.421 persones, el 7,3 % dels afiliats a la Seguretat Social a Catalunya.

A més de ser una font d'ocupació important en termes quantitius, ho és en termes qualitius. Els treballadors amb educació superior representaven el 59,1 % del total d'ocupats del sector a Espanya. Mentre que al conjunt de l'economia, aquesta proporció era del 31,2 %, notablement inferior a la del sector de la salut. Per tant, **és un sector que demanda coneixement, innovació i professionals altament qualificats i que contribueix a la renovació del model productiu.**

Pel que fa a la despesa sanitària total (pública i privada), Catalunya va gastar en salut l'equivalent al 7,2 % del seu PIB l'any 2006. Aquest percentatge és lleugerament inferior al d'Espanya (8,5 %) i al de la mitjana de l'OCDE (8,8 %).

¹ Subsecció NN de la CCAE-93: Activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials

Taula 1. Rànquing de sectors en termes de Valor Afegit Brut i ocupació

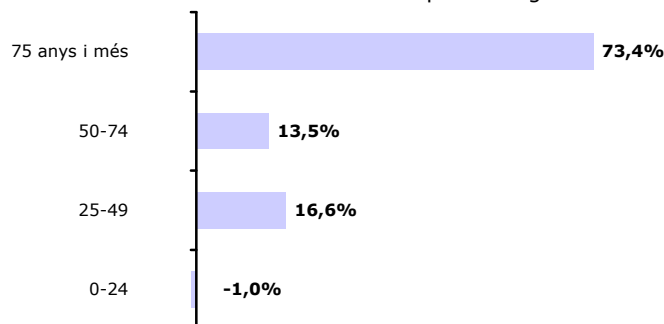
	VAB (2006)	Ocupació (2008)
1.	Immobiliàries i serveis empresarials	Altres activitats empresarials ²
2.	Comerç i reparació	Comerç al detall (excepte vehicles de motor i reparacions)
3.	Construcció	Construcció
4.	Hoteleria	Activitats sanitàries, veterinàries i de serveis socials
5.	Transport i comunicacions	Comerç a l'engròs i intermediaris (excepte vehicles de motor)
6.	Activitats sanitàries, veterinàries i de serveis socials	Hoteleria
7.	Intermediació financera	Administració pública
8.	Administració pública	Educació
9.	Educació	Transport terrestre, transport per canonades
10.	Altres serveis i activitats socials, serveis personals	Indústries de productes alimentaris i de begudes

Font: Comptabilitat Regional d'Espanya (INE) i Seguretat Social (Ministeri de Treball i Immigració)

Les dinàmiques socials de millora contínua del benestar afavoriran la demanda de més serveis de salut i més sofisticats

Entre 1999 i 2008, la població protegida per l'assegurança sanitària pública ha augmentat el 19,6 % a Catalunya, una taxa de creixement molt elevada. A l'augment demogràfic dels darrers anys, propiciat en gran mesura per la immigració, s'ha sumat el fet que la població pertanyent als grups de més edat ha registrat un creixement important (gràfic 1).

Gràfic 1. Creixement acumulat de la població catalana, per trams d'edat
Període 2004-2008. En percentatge

Font: Ministeri de Sanitat i Política Social

Aquesta evolució demogràfica ha influït en la prestació de serveis sanitaris. L'any 1993, només el 17,1 % dels llits hospitalaris de Catalunya eren d'atenció especialitzada sociosanitària —adreçats principalment a persones d'edat avançada, amb malalties cròniques o terminals—. Tretze anys més tard, aquest percentatge s'havia elevat nou punts, fins al 26,1 %.

L'envelliment de la població s'ha convertit en un dels factors exògens que estan impulsant el sector de la salut, a més de les dinàmiques socials que es tradueixen en una demanda de serveis sanitaris més sofisticats a mesura que augmenta el nivell de renda i educatiu. L'elevada elasticitat renda

² Inclou "activitats jurídiques, de comptabilitat (...)", "serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria (...)", "assaigs i anàlisis tècnics", "publicitat", "selecció i col·locació de personal", "serveis d'investigació i de seguretat", "activitats industrials de neteja" i "activitats empresarials diverses".

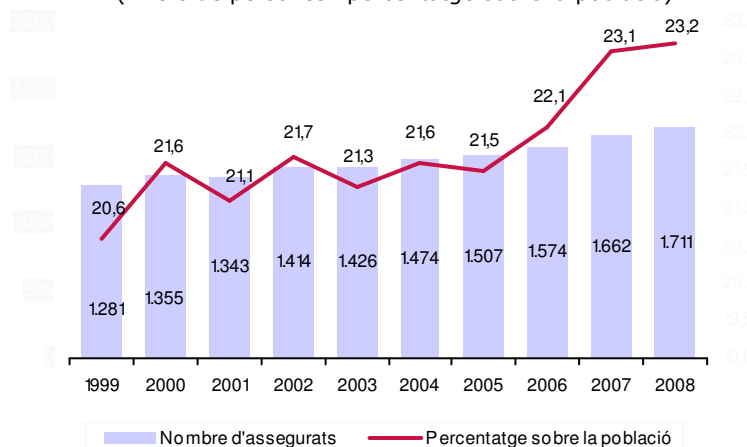
d'aquests serveis implicarà un creixement de la sanitat a mesura que aquests nivells creixin de manera generalitzada en la població. **A aquests factors exògens se'n sumen els endògens**, vinculats a la dinàmica del propi sector, **que també contribueixen a impulsar la demanda com a resultat de la creixent innovació tecnològica i farmacològica dels tractaments mèdics.**

Tots aquests factors exerciran una pressió sobre la demanda assistencial i la despesa sanitària que exigiran que el sector de la salut reaccioni amb una gestió més eficient i una oferta més adaptada a les necessitats de la demanda. A Catalunya, la participació de la iniciativa privada en l'àmbit de la salut és molt destacada. **Per això, cal continuar aprofundint en la col·laboració públic-privada ja existent en àmbits com la provisió de serveis, la gestió de centres o en l'impuls de les assegurances privades com a complement al sistema públic de salut.**

El dinamisme de la demanda privada de serveis de salut es reflecteix en la contractació d'assegurances mèdiques privades. **L'any 2008, gairebé un de cada quatre catalans tenia doble cobertura sanitària.** Aquesta dada indica que les entitats d'assegurança lliure contribueixen de forma important a l'activitat assistencial del Principat. A Espanya, el percentatge de població amb doble cobertura era significativament menor. Segons la darrera Enquesta Nacional de Salut que elabora l'INE, corresponent a l'any 2006, només el 13,1 % en tenia, nou punts menys que a Catalunya el mateix any.

Gràfic 2. Persones assegurades amb doble cobertura sanitària a Catalunya

(Milers de persones i percentatge sobre la població)

Font: Memòries d'Entitats d'assegurança lliure d'assistència sanitària de diversos anys

El sector salut té un efecte multiplicador en termes d'ocupació i VAB molt superior al d'una branca mitjana de l'economia

En aquest entorn, la sostenibilitat de la despesa sanitària dependrà, entre d'altres factors:

- **Del foment de les polítiques de salut pública centrades en l'educació, la protecció de la salut i la prevenció de malalties.** En aquest sentit, la reforma de la salut pública que s'ha dut a terme l'any 2009 a Catalunya pot ser una bona ocasió per demostrar més flexibilitat en la reordenació dels recursos econòmics del sistema sanitari cap a aquest àmbit. L'aprovació de

la Llei de salut pública confirma la importància d'abordar la salut no només des de l'atenció a la malaltia, sinó de manera integral.

- **D'una organització eficient dels serveis sanitaris, de com es gestionin els tractaments mèdics que apareguin en el futur, i del seu finançament.** En aquest sentit, la incorporació de les TIC al sistema sanitari és prioritària per tal de millorar la qualitat de l'assistència i augmentar l'eficiència de la gestió. Els recursos econòmics destinats pel Departament de Salut a TIC sanitàries han augmentat el 44 % entre el 2003 i el 2007. A més, a Catalunya hi ha diversos projectes innovadors en marxa que tenen com a denominador comú l'ús de les TIC: la Història Clínica Compartida, la recepta electrònica i la digitalització de la imatge mèdica.

Tanmateix, la inquietud que pot despertar l'augment de la despesa sanitària es redueix si s'analitzen els efectes positius que la despesa ben gestionada en salut pot exercir sobre el conjunt de l'economia i sobre el territori, ja sigui a través dels efectes multiplicadors sobre altres sectors productius o bé actuant com a motor per a la creació d'ocupació qualificada i estable.

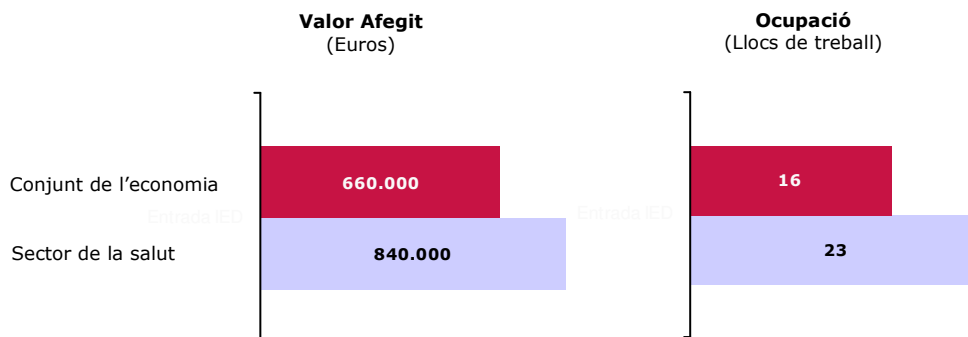
En aquest sentit, **els proveïdors de suport juguen un paper essencial en la producció de serveis de salut.** És cert que gran part dels béns i serveis emprats pel sector de la salut provenen d'activitats relacionades directament amb ell, com ara la farmàcia o la indústria d'equips i instruments medicoquirúrgics. No obstant això, existeixen moltes branques industrials i de serveis alienes al sector de la salut que també són proveïdores indispensables. La taula 2 en recull les principals.

Taula 2. Rànquing dels principals béns i serveis demandats pel sector de la salut

1.	Equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria
2.	Productes farmacèutics
3.	Serveis de comerç a l'engròs i intermediaris (excepte vehicles de motor)
4.	Serveis industrials de neteja
5.	Serveis immobiliaris
6.	Sabons, perfums i productes d'higiene
7.	Serveis jurídics, de comptabilitat i assessorament a la gestió empresarial
8.	Serveis de mediació financera
9.	Serveis de restaurants, d'establiment de begudes, de menjadors col·lectius i provisió de menjars preparats
10.	Serveis de comerç al detall (excepte vehicles de motor) i reparacions

Font: Idescat. TIOC-2001

Aquestes relacions intersectorials es reflecteixen en la magnitud dels efectes multiplicadors que té la branca d'activitats sanitàries i de serveis socials sobre el conjunt de l'economia. Segons les taules input-output de Catalunya, davant d'un augment teòric de la demanda final del sector sanitari i de serveis socials l'efecte multiplicador, tant en termes d'ocupació com de valor afegit, és molt superior a l'obtingut per una branca mitjana de l'economia (gràfic 3).

Gràfic 3. Per cada milió d'euros d'augment de la demanda final es generen...

Font: Idescat. TIOC-2001

El sector de la salut, un actor clau en la reorientació de l'economia catalana cap a activitats amb un elevat potencial exportador

La importància del sector de la salut a l'economia catalana no es deriva tan sols de la seva dimensió i dels seus efectes multiplicadors, sinó també del seu caràcter estratègic per al futur de l'economia catalana, que es necessita reorientar cap a sectors innovadors, generadors de coneixement i amb potencial exportador i d'atracció de capital.

El sector de la salut està en expansió mundial i ofereix oportunitats de creixement internacional a les empreses catalanes. **Segons l'Organització Mundial de la Salut, la despesa sanitària mundial està creixent per sobre de l'avenç del PIB i de la població, i als darrers anys aquest avenç s'ha accelerat.** Els factors qualitius són els principals determinants de la competitivitat internacional del sector, que augmentarà amb la intensitat del capital tecnològic, el capital humà i l'activitat innovadora.

Les oportunitats d'internacionalització del sector de la salut català avancen per tres vessants diferents:

- **L'atracció de pacients i experts a Catalunya**

El turisme mèdic és un fenomen en expansió en l'àmbit mundial. Segons una enquesta de la Comissió Europea de l'any 2007³, un 4 % dels ciutadans declarava haver rebut tractament mèdic en un altre país de la UE, mentre que un 53 % es mostrava disposat a viatjar a un altre país de la Unió per aquest motiu.

Entre el 2003 i el 2006 s'ha duplicat el nombre de pacients residents a l'estranger atesos dins del sistema sanitari català⁴. Aquest fet és molt positiu, atès que diversos estudis mostren que els turistes mèdics es mouen per factors qualitius i de lideratge tecnològic.

Pel que fa a l'atracció d'experts, l'any 2008 el sector mèdic sanitari va ocupar la primera posició en celebració de congressos a Barcelona (35,1 % del total) i, pel que fa a les convencions empresarials, destaca el lideratge del sector farmacèutic (19,6 % del total).

³ Cross Border health services in the EU, Flash Eurobarometer

⁴ Comprèn hospitalitzacions convencionals, mentals, cirurgia major ambulatoria i tractaments de reproducció assistida.

- **La contractació pública internacional i la venda de béns i serveis al sector públic**

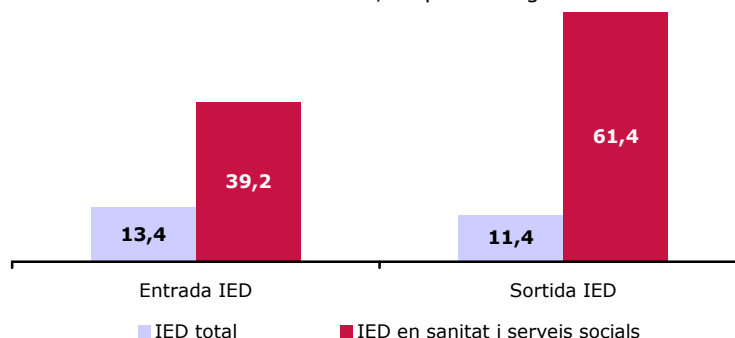
La contractació de tot tipus de béns i serveis per part dels organismes públics representa una part molt important de la demanda d'un país, amb un volum que està entre el 15 % i el 20 % del PIB en la majoria de països. Segons estimacions de l'OCDE, al voltant d'un terç d'aquesta contractació pública és susceptible d'obrir-se al comerç internacional. No obstant això, existeixen obstacles nacionals per obrir els contractes públics als proveïdors estrangers, cosa que provoca que el volum més significatiu de la contractació pública internacional estigui associat a l'Ajut Oficial al Desenvolupament (AOD), dins de la qual la salut i el sector sanitari ocupen un lloc molt destacat. Entre el 1997 i el 2007, el recursos mundials destinats a la contractació i venda de béns i serveis al sector públic en l'àmbit del sector sanitari han crescut un 16,7 % anual, davant de l'11,1 % registrat pel conjunt de l'AOD. L'auge dels projectes internacionals de desenvolupament en l'àmbit de la salut ofereix interessants oportunitats d'internacionalització al sector sanitari català. Cal recordar que l'adjudicació dels contractes públics internacionals requereix d'una elevada visibilitat i reputació exterior, i d'una activitat institucional orientada a crear vincles i desenvolupar acords de cooperació que recolzin l'estratègia d'internacionalització del sector de la salut.

- **La inversió estrangera directa (IED)**

La IED és una de les principals estratègies d'internacionalització, perquè molts serveis no poden ser comercialitzats internacionalment i han de ser produïts al lloc on es consumeixen. El sector de la salut ha estat clau en l'augment de la presència del sector terciari a l'IED mundial, amb un creixement com a destí de l'estoc de les entrades d'IED del 22 % anual al període 1990-2007, superior a l'avanç del 15% de l'IED al conjunt del sector dels serveis. De la mateixa manera, **en el període 2000-2008, de tota la inversió estrangera destinada al sector sanitari espanyol, Catalunya va atreure el 39 %, davant del 13,4 % atret pel conjunt de sectors catalans. Aquest fet evidencia la capacitat de la sanitat catalana de captar capital estranger.** D'altra banda, les empreses catalanes també han destacat per tenir més vocació inversora a l'exterior en l'àmbit de la salut. Així, pel que fa a la posició emissora d'IED, les inversions estrangeres des de Catalunya destinades al sector sanitari han representat el 61,4 % del total de la IED d'Espanya en el sector durant el període 2000-2008 (gràfic 4).

Gràfic 4. Participació de Catalunya en els fluxos d'entrada i sortida d'IED a Espanya

Acumulat 2000-2008, en percentatge

Font: Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç

Aquesta destacada posició com a emissor i receptor dels fluxos d'inversió és el resultat d'una combinació de factors que reforcen la posició competitiva i la vocació d'internacionalització del sector de la salut. Entre altres, destaquen la important base científica instal·lada a Catalunya, la presència en grups de recerca en hospitals i universitats amb prestigi internacional i una completa dotació d'infraestructures científiques i industrials.

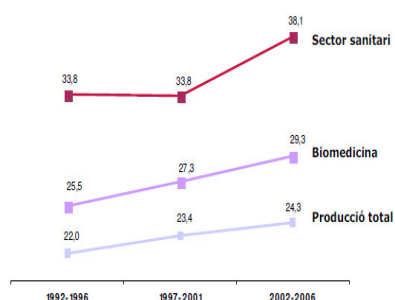
En resum, l'augment del nombre de pacients estrangers atesos a Catalunya, el lideratge del sector biomèdic i farmacèutic en la celebració de congressos i convencions, la destacada posició com a emissor i receptor de fluxos d'inversió estrangera o la participació en projectes internacionals de cooperació al desenvolupament demostren que el sector de la salut és un sector competitiu i obert als nous canals de creixement que ofereix el mercat mundial.

Els motors de la innovació en l'àmbit de la salut: la producció científica i la transferència de coneixement

De la mateixa manera que passa en altres sectors productius, l'activitat innovadora en l'àmbit de la salut és essencial per garantir la competitivitat del sector. Un sector de la salut amb elevada capacitat d'innovació tindrà més potencial de creixement internacional.

Catalunya compta amb les bases per assolir aquests reptes. En primer lloc, destaca la capacitat de generació de coneixement en l'àmbit de la salut, amb una xarxa d'universitats, hospitals i centres de recerca que duen a terme una producció científica de primer nivell. Cal destacar que aproximadament un terç de la producció científica dels principals hospitals catalans es fa en col·laboració amb centres internacionals (taula 3).

Gràfic 5. Aportació de Catalunya a la producció científica d'Espanya. En percentatge

Taula 3. Producció científica dels principals hospitals. Acumulat 2002-2006, en %

Col·laboracions internacionals, en percentatge	
1.	IMIM - Hosp. del Mar, Barcelona 33,6
2.	Hosp. Clínic i Provincial de Barcelona 30,2
3.	Hosp. Vall d'Hebron, Barcelona 30,2
4.	Hosp. de la Santa Creu i Sant Pau, Barcelona 29,9
5.	Fundación Jiménez Díaz, Madrid 28,8
6.	Hosp. Univ. Germans Trias i Pujol, Badalona 27,2
7.	IDIBELL-Hosp. Univ. de Bellvitge, L'Hosp. Llob. 25,1
8.	Hosp. Ramón y Cajal, Madrid 24,4
9.	Hosp. General Univ. Gregorio Marañón, Madrid 23,9
10.	Hosp. Clínic de San Carlos, Madrid 22,9

Font: Elaboració pròpia i AGAUR-PRBB, 2007. «Caracterització bibliomètrica de la producció de les principals institucions i centres de Catalunya: anàlisi de tendències dins del període 1992-2006»

El sector empresarial és una figura clau que garanteix la capacitat per aprofitar els avanços científics, innovar en nous productes i processos i generar una "bioeconomia". En l'actualitat, Catalunya compta amb un dinàmic teixit empresarial, constituït per unes 250 empreses relacionades amb el sector biotecnològic i biomèdic. En aquest sentit, **el Principat constitueix un pol fonamental del sector biotecnològic a Espanya, com demostra el fet que acull el 23,8 % de les empreses usuàries de biotecnologia i el 21,4 % de les empreses estrictament biotecnològiques del conjunt d'Espanya.**

La creació de la Bioregió catalana, Biocat, ha estat el resultat dels esforços per coordinar el conjunt d'activitats científiques i empresarials dins d'una estratègia comuna. La Bioregió és un instrument per promoure el creixement científic i tecnològic i el potencial innovador del sector salut. Al mateix temps, **la Bioregió catalana, com a partícip del bioclúster del Sud d'Europa, es presenta com a un element estratègic per a l'activitat d'internacionalització del sector**, en permetre la participació del conjunt del sector biomèdic català en les dinàmiques europees d'integració supraregional.

En conclusió, **el sector de la salut està destinat a ser un dels motors econòmics d'un model productiu renovat**, centrat en sectors innovadors amb potencial exportador i d'atracció de capital. I això, principalment, és per tres motius:

1. El dinamisme d'una **demanda creixent** derivada de l'augment de l'esperança de vida i de l'elevada elasticitat-renda convertirà el sector en una font important d'ocupació qualificada, ara i en el futur;
2. L'**elevada capacitat d'arrossegament** en termes d'ocupació i VAB d'unes activitats que mobilitzen molts recursos i estan molt externalitzades;
3. La generació de coneixement pròpia d'un sector que **marca estàndards tecnològics** i que serveix com a **plataforma d'internacionalització** per a la resta del teixit productiu lligat a les activitats sanitàries.

Aquests tres factors, sumats al fet que el sector de la salut constitueix un pilar fonamental per a l'estat del benestar i la cohesió social, fan que del sector un motor d'innovació i el situen al capdavant d'una transformació que ja està en marxa.

La publicació íntegra es pot consultar al web:

http://www.cambrabcn.org/web/cambra/empreses/estudis/economia/estudis_sectorials